

בעהשית

שבע היים

דברי תורה

מאת

כ"ק מרן אדמו"ר
הגה"ק זצוקללה"ה

דברי תורה

מאת

כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק שליט"א

שבת חול המועד פסח תשפ"ג

גליון ב' אלפים ס"ג

שנה ל"ט • גליון כ"ו

יוצא לאור ע"י

מכון הוצאה לאור "שבע היים"

אגוד חסידי צאנז

רח' רבי עקיבא 8 • קרית צאנז נתניה

טלפון/פקס: 09-8820355

בארה"ב: 201-472-0556

תוכן הענינים

דברי תורה מאת כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק וצוקללה"ה

בעידן רעוא דרעוין שבת חול המועד פסח תש"מ

- כל דבר יש לו מקומו ושעתו, ועל זה צריכים שימוש תלמידי חכמים שירנו בדרך יבחר.
- מי שהשי"ת עוזרו ומאיר את עיניו יכול גם בעצם הלימוד לידע כיצד להתנהג.
- אין לחשוב שיש לנו השגה במהות הצדיקים ובדרכיהם הקדושות, אשר מאד נעלמו מעיני כל חי.
- אין לעסוק בדברים שהם מכבשונו של עולם לפני שמקיימים את ההלכה הפשוטה בשולחן ערוך.
- בנוגע לתורת הנסתר, בתחילה צריכים ללמוד היטב את חלק הנגלה שבתורה ורק אחר כך מותר לעיין בחלקי התורה שלא נמסרו לכל, כי סוד ה' הוא רק ליראיו.
- כן הוא גם בנוגע לקיום המצוות, שמתחילה אומרים לו דיין במה שאסרה תורה, ואם הוא אכן נזהר בכל אלו אז מותר לו לידור נדר שיהיה לו סייג לפרישות.
- עשרת הדברות נכתבו בלשון יחיד, ללמדך שכל אחד צריך ללמוד ולקיים את התורה לפי שורש נשמתו וכפי יכולתו וכפי מה שמותר לו, ולא ינסה לקפוץ למדריגות שהם למעלה מיכולתו והשגתו.
- צדיקי אמת היו הולכים בהדרגה, וזו היא הדרך הנכונה לאדם שיתאווה מתי יזכה גם הוא שיהיה ראוי לעשות כמעשה אבותיו.
- במדרש 'שחורה אני במעשי ונאווה במעשה אבותי', רצ"ל שמתאונן על אחיזת החבל בשני ראשים, שמחד הושחרו פני מעבירות, ומאידך אני מתהדר לעשות כמעשה אבותי.
- הלל היה כורך את המצה שרומזת לקיום המצוות עם המרור שרומז לעבירות, להורות שזה היה עיקר החורבן במצרים שהיו אוחזים החבל בשני ראשים.
- נצטוינו להשבית את החמץ בבל יראה ובל ימצא קודם אכילת הפסח, להורות כי תחילה יש להשבית לגמרי את החמץ הרומז ליצר הרע.
- הספירות רומזות למידות שעובדים בהם את ה', וצריך לתקן ולשוב בתשובה על מה שחטא מענין אותה מידה.
- הקב"ה האוהב עמו ישראל שש ומתפאר לראות איך שנחותי דרגא מישראל רוצים לעשות איזה מעשה טוב מעניני יהדות, והשכינה הקדושה יש לה תענוג גדול מזה.
- תקנו שהבן שואל מה נשתנה ואביו עונה לו עבדים היינו וכו', להראות שכמו שהאב שואב מלא חפנים נחת מהקשיות ששואל בנו, כך גם אבינו שבשמים מקבל נחת רוח ממעשינו הגם דוורא נינהו.
- חסל 'סידור' פסח כהלכתו, שאנו לא היינו אלא כסדרנים בעלמא ואנחנו לא נדע מה נעשה, אבל אנו מבקשים, כאשר זכינו לסדר אותו כן נזכה לעשותו עם כל הכוונות ונפעל בשמים את כל הפעולות שהשי"ת רוצה שיפעלו אלו המעשים.

בשולחנות הטהורים ליל ויום ש"ק חול המועד פסח תשמ"ג

- יש שהאתערותא דלעילא מתעוררת מכח אתערותא דלתתא, והוא המעולה, אולם כאשר הדור חשוק ומגושם והלבבות אטומים, ואין מי שיתעורר מעצמו לעורר אתערותא דלעילא, אז נכמרים רחמי השכינה הקדושה על בנייה.
- בתחילה צריך להיות עובד את ה' מיראה, ולאחר שכבר נתקרב אל השי"ת יכול כבר לעבוד את ה' גם מאהבה.

דברי תורה מאת כ"ק מרן ארמו"ר הגה"ק שליט"א

יציאת מצרים – יציאה ממיצר העצבות

- סימן לאדם לידע אם הולך בדרך הישר, כאשר מרגיש שמחה ונועם בעבודת ה'.
- קליפת מצרים היתה להרבות עצבות, ולכן הוא מלשון מיצר, וכן פותח ומסיים באות מ' שמבטאים אותו בסתימת שפתיים ורומז לאבל שאין לו פה.
- אהרריה קרא השם יעקב, כי גם כשיהיו במדרגה שפילה יתחזקו בשמחה ובשירה הנרמז בישראל.
- אהרריה קרא דווקא קודם רדת יעקב ממצרימה שהיו קליפת עצבות, ובכח השמחה יכולים להכניעם.

*

- כשאדם מתנהג בקדושה הוא רואה תמיד את חלק הטוב ולכן שרוי בשמחה.
- כשאדם שרוי בשמחה מוכיח בזה על התנהגותו בקדושה ודביקותו בה'.
- סימן שנתקיים אצל האדם אל תשליכנו מלפניך וגו', כשרואה את ששון ישעך, ששרוי בשמחה תמיד בראותו את חלק הטוב בכל ענין.
- כשיצאו בני ישראל ממצרים, בבחינת מיצר וצער, הבינו שכל מה שעבר עליהם היה לטובה ולכן אמרו שירה.
- רמז לזה מקדימים מצה למרור, כי על ידי התנהגות ראויה אין המרור נחשב למרירות, וסימן לזה מנהיגנו לא לקחת מרור חריף ביותר.

יחקקו לזכרון טוב ולעילוי נשמות

מעכש"ת רב האי גאון וצדיק, פה מפיק מרגליות,

אהוב על המקום ועל הבריות,

מעמודי האור של עדתינו הקדושה רבות בשנים

רבי שמואל אלכסנדר בן רבי שלמה זלמן זצ"ל אונסדורפר

רב ור"מ דקהילתנו הק' בפתח תקוה

נלב"ע ביום י"ט בניסן, ד' דהוהמ"פ, תשס"ב

תנצב"ה

זוגתו הרבנית הצדיקת החשובה והדגולה

אשה יראת ה' היא תתהלל, הוד והדר פעליה וצדקתה עומדת לעד

מרת מרים ע"ה בת הגה"ח רבי יוסף דוב בלייך-סיגל ז"ל

נלב"ע ביום ו' באייר תשע"א

תנצב"ה

הונצחו ע"י

בניהם וחתניהם מעכש"ת הרבנים הגה"צ שליט"א

ויה"ר שיהיו למליצי יושר עליהם ועלינו ועל כל בית ישראל

דברי תורה

מב"ק מרן אדמו"ר הגה"ק וצוקללה"ה

בעידן רעוא דרעוין שבת חול המועד פסח תש"מ

מכנהו מורי החכם - שאמר על עצמו שגשמתו לא רצתה לרדת לעולם הזה, עד שהעלו אותו לעולם גבוה מאד והראו לו דברי חז"ל דסתרי אהרדי, ואמרו לו, נפתלי, אתה תרד לעולם הזה ותלמד לבני ישראל את דרך האמת. ותיכף שמע שאומרים 'מזל טוב' שגולד בן זכר, ומאז הוא עמל ומתייגע למצוא את דרך האמת ליישב את דברי חז"ל.

ואבן מי שלא קרא ולא שנה ולא שימש תלמידי חכמים אינו יודע מתי להחמיר ומתי להקל ומהו עיקר ומהו מפל, ולזה צריכים ללמוד תורה יומם ולילה עד שממש לא פסיק פומיה מגירסא. ומי שהשי"ת עוזרו ומאיר את עיניו יכול גם בעצם הלימוד לידע כיצד להתנהג, שהלא אף על פי שצריך לקיים (יהושע א, ח) והגות בו יומם ולילה, מכל מקום הרי אמרו (יבמות קט, ב) כל האומר אין לו אלא תורה אפילו תורה אין לו, נמצא שגם בזה צריך לידע הדרך הממוצע. ועל זה ביקש דוד המלך ע"ה (תהלים כג, א) נפשי ישוב, על דרך הכתוב (ירמיה ג, יד) שובו בנים שובבים, שנתירא שלא ילך שובב בדרכים, עקלקלות ויסבור שכך צריכים להתנהג, אלא, ינחני במעגלי צדק למען שמו.

בשיר השירים (א, ד-ו) משכני אחרך נרוצה הביאני המלך חדריו נגילה ונשמחה כך נזכרה דודך מיינ מישרים אהבוך. שחורה אני ונאווה בנות ירושלים כאהלי קדר כיריעות שלמה. אל תראוני שאני שחרחרת ששופתני השמש בני אמי נחרו בי שמוני נוטרה את הכרמים כרמי שלי לא נמרתני.

נראה לפרש בהקדם מה שמצינו הרבה מאמרי חז"ל שלכאורה נראים כסותרים זה את זה, כגון מה שאמרו (גדרים כב, א) הנודר כאילו בנה במה והמקיימו כאילו מקריב עליו קרבן. וכן אמרו (ירושלמי, שבת א, ב) כל מי שהוא פמור מן הדבר ועושהו נקרא הדיוט, ובכמה דברים חששו למיחזי כיוהרא, ומשמע לכאורה שאין ראוי לנהוג בחומרות יתירות שלא יהא נקרא עם הארץ חסיד שאסור לדור בשכונתו (שבת סג, א), ומאידך קבעו שנדרים סייג לפרישות (אבות ג, יג), משמע שכן ראוי לעשות.

אך באמת אלו ואלו דברי אלקים חיים ומוזה ומוזה אל תנח ידך, אלא שלכל דבר יש לו מקומו ושעתו, ועל זה צריכים שימוש תלמידי חכמים שיורנו בדרך יבחר. ומסופר כן על הרה"ק מראפשיץ זי"ע - אשר זקה"ק מצאנו זי"ע היה

ויש שדורשים אותו לגנאי (רש"י שם מהגמרא סנהדרין קח, א). וכן גבי אברהם אבינו ע"ה אמרו חז"ל (ראה נדרים לב, א; תרגום יונתן, בראשית טו, יג) שנענשו בניו ונשתעבדו למצרים מפני שאמר במה אדע כי אירשנה עיי"ש. וגם אמרו (שבת נה, ב) אף משה ואהרן בחמאם מתו וכו' עיי"ש. ועל נדב ואביהוא שאמר משה לאהרן עכשיו רואה אני שהם גדולים ממני וממך (רש"י, ויקרא י, ג, מהמדרש ויקרא רבה יב, ב), אמרו בגמרא שגאוותנים היו (עיין סנהדרין נב, א). וכן אצל פנחס קנאה מציינו (סנהדרין פב, ב) בקשו מלאכי השרת לדחפו. וכן בשמשון ועוד הרבה. והוא תמוה לכאורה.

אך בודאי שאין דברים אלו פשוטים כמשמעם ויש בהם ענינים עמוקים מאד, וכמו ששמעתי מאמור"ר זי"ע שפעם אחת בא לצאנו דרשן אחד שהיה נודד מעיר לעיר להוכיח בדברים קשין כגידיים, כפי שהיו נוהגים אז כמה דרשנים לעשות כן בשביל ממון, וכדעת הבעש"ט הקדוש זי"ע (ראה בעש"ט עה"ת, פרשת קדושים, אות יד-יה) לא היתה דעתו של זקה"ק מצאנו זי"ע נוחה מזה שדורשים בנגותן של ישראל ועל ריבוי עוונותיהם. וכשסיפרו הדברים לזקה"ק, התרעם עליו ואמר, מה הוא מדבר, הלא לולא עבירותיהם שלהם לא היתה לנו תורה, שכל התורה היא מעוונות בני ישראל, עכדה"ק והדברים עתיקין.

ובהזדמנות אחרת היה מעשה, שכידוע היה זקה"ק מצאנו זי"ע מחזיק תלמידי חכמים

וענין זה שייך גם אצל הצדיקים הקדושים, כי אדם אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא (קהלת ו, ב), והגם שהתואר צדיק הוא רק למי שאין לו שום רצון לחטוא, וכמו שכתב בתניא (פרק יב) שהבינוני הוא שלעולם אין הרע גובר כל כך וכו' ולא עבר עבירה מימיו ולא יעבור לעולם ולא נקרא עליו שם רשע אפילו שעה אחת ורגע אחד כל ימיו עיי"ש, ומכל שכן צדיק, ואם כן איך יתכן שהצדיק יחטא. אלא שאין לנו שום השגה מגדולת מעלת הצדיקים ועד כמה מדקדקים עמהם כחוט השערה (ראה יבמות קכא, ב), ויתכן שהצדיק חישב באותה שעה לעשות מצוה, ולאחר זמן שב והתבונן במעשיו וראה שלפי אותו הזמן לא היה ראוי לעשות כן, וזה כבר נחשב אצלו כפגם לפי גודל מדריגתו.

*

בזה נוכל להבין מה שמצינו בכתובים ובחז"ל שלפעמים הפליגו בשבחן של צדיקים, ומאידך פשפשו במעשיהם ומצאו בהם חסרון. כגון אצל אדם הראשון יציר כפיו של הקב"ה שמעו בו מלאכי השרת ובקשו לומר לפניו קדוש (בראשית רבה ה, י), וחסיד גדול היה (עירובין יח, ב), ואף על פי כן מציינו בגמרא (סנהדרין לה, ב) אמר רב יהודה אמר רב אדם הראשון מין היה וכו', רבי יצחק אמר מושך בערלתו היה וכו' עיי"ש. וכן אצל נח שהתורה הקדושה מעידה (בראשית ו, ט) נח איש צדיק תמים היה בדורותיו את האלקים התהלך נח, ובכל זאת יש מרכותינו דורשים אותו לשבח

לְבַן מַפְשׁוֹת הַיָּא, וּבִפְרָט בְּדוֹרְנוּ זֶה, לְחֹשֶׁב שִׁישׁ לָנוּ הַשְּׂגָה בְּמַהוּת הַצְּדִיקִים וּבִדְרֻכֵיהֶם הַקְּדוּשׁוֹת, אֲשֶׁר מְאֹד נִעְלְמוּ מֵעֵינַי כָּל חַי, וְכִבְר אָמְרוּ בַּגְּמָרָא (שֶׁבַת קִיב, ב) אָמַר רַבִּי זִירָא אָמַר רַבָּא בְר זִימוּנָא, אִם רֵאשׁוֹנִים בְּנֵי מְלָאכִים אָנוּ בְּנֵי אַנְשִׁים, וְאִם רֵאשׁוֹנִים בְּנֵי אַנְשִׁים אָנוּ כַּחֲמוֹרִים, וְלֹא כַּחֲמוֹרוֹ שֶׁל רַבִּי חֲנִינָא בֶן הוֹסָא וְשֶׁל רַבִּי פְּנַחֲם בֶּן יֵאִיר אֲלָא כְּשֶׁאֵר חֲמוֹרִים. כִּי מָה שֶׁנִּחְשַׁב אֲצִלָּם עֲבִירָה חֲמוֹרָה הִיָּה נִחְשַׁב אֲצִלָּנוּ לְמִצְוָה רַבָּתִי. וּבִסְפָרִים הַקְּדוּשִׁים מוֹבָא עַל הַרְה"ק רַבִּי שְׁלוֹם שֶׁרְעֵבִי זִי"ע שֶׁהִיָּה רֵאשׁ הַמְּקוֹבָלִים בְּדוֹרוֹ, שֶׁהוֹצֵרֶךְ לְהַסְתַּלֵּק מִן הָעוֹלָם מִפְּנֵי שֶׁבִשְׁנַת הַשְּׁמִיטָה לֹא כִּיּוֹן אֶת הַיְחוּד הַרְאוּי לְכִיּוֹן בְּאוֹתָהּ שַׁעָה (רֵאָה בְּתִשְׁבַּת מְהַר"ט אֶלְגָּאוּ, בְּסֶפֶר הַדְּבָרִי שְׁלוֹם, שֶׁנִּדְפַס בְּשַׁנַּת תר"ח, דף כב ע"ב מִדְּפָה"ס; וּבִסְפָר אִמַּת לֵיעֶקֶב, שֶׁנִּדְפַס בְּלִיּוֹרְנוֹ בְּשַׁנַּת תר"ג, ח"ב דף קא מִדְּפָה"ס), וְהַדְּבָרִים מִבְּהִילִים עַל הַרְעִיּוֹן, וְכֵן אִיתָא עוֹד בְּכַתְבֵי הָאֲר"י וּבִקְדֻמוֹנִים אִיךְ שֶׁדִּקְדְּקוּ עִם הַצְּדִיקִים מִמֶּשׁ כַּחֲמוֹת הַשַּׁעָרָה, וְאִישׁ כְּעַר לֹא יֵדַע וְכִסִּיל לֹא יִכִּין אֶת זַאת.

וְאֲשֶׁר עַל כֵּן תִּמְיָהֲנִי אִיךְ אֲפֹשֶׁר לְאַנְשִׁים פְּשׁוּטִים בְּדוֹרְנוֹ לִוְמַר שֶׁהֵם רֹצִים לִילֵךְ בְּדְרֻכֵי הַצְּדִיקִים הַלְלוּ, הֲלֹא אֵינְךָ אֲפִילוֹ כַּחֲמוֹרוֹ שֶׁל רַבִּי פְּנַחֲם בֶּן יֵאִיר לְגַבִּיהֶם, וְאִיךְ יַעֲלֶה עַל דַּעְתְּךָ לְהַתְּנַהֵג כְּמַעֲשֵׂיהֶם.

וְשִׁמְעֵתִי מֵאֲמֹרֵי זִי"ע, שֶׁפַּעַם אַחַת בָּא אֶל זִקְה"ק מִצְּאֵנוּ זִי"ע אֲדָם חֲשׁוֹב - שֶׁהַחֲשִׁיב עֲצָמוֹ לְמְקוֹבָל - וְשָׁאָלוּ בְּאִיזָה כּוֹנוֹת יִתְפַּלֵּל, אִם כְּכוֹנוֹת

"וְיֹשְׁבִים" מוֹפְלָגִים שִׁישְׁבוּ בְּבֵית מִדְּרָשׁוֹ עַל הַתּוֹרָה וְעַל הָעֲבוֹדָה, וְהֵם קִיבְלוּ מִמֶּנּוּ אֶת מִנַּת סְעוּדָתָם מִדֵּי עֶרֶב. וּפַעַם כְּשֶׁנִּתְאַחֲרָה הַשַּׁעָה וְעִדְיִין לֹא קִיבְלוּ, שָׁלְחוּ אֶחָד מֵהֶם אֶל הַקּוֹדֵשׁ פְּנִימָה לְהוֹדִיעַ לְזִקְה"ק שֶׁעִדְיִין לֹא טַעְמוּ מֵאוֹמָה כָּל הַיּוֹם. וְשָׁאָל אוֹתוֹ זִקְה"ק, הֲאִם אַתָּם כְּבָר מוֹכְנִים לְאֶכּוֹל. וְכִשֶּׁהֵשִׁיב כַּחֲיוֹב, נִעְנָה זִקְה"ק וְאָמַר, אִיתָא בְּסִפְרִים הַקְּדוּשִׁים (עֵיין ש"ך עה"ה, פֶּרֶשֶׁת בְּרֵאשִׁית, ד"ה עוֹד בְּמִדְּרָשׁ; אֹר הַחַיִּים הַק', בְּרֵאשִׁית א, כט; שֵׁם מַט, ג; וְקָרָא יַט, כו, וְרֵאָה מִדְּרָשׁ ב"ר כ"א, ז) שֶׁאִם הִיָּה אֲדָם הַרְאוּשׁוֹן מִמִּתִּין עַד לֵיל שֶׁבַת קוֹדֵשׁ, הִיָּה עֵתִיד לְהִיּוֹת מִצְּוָה וְעוֹמֵד לְאֶכּוֹל מֵעֵץ הַדַּעַת, וְכֵל חֲמָאוּ הִיָּה בְּמָה שֶׁהַקְּדִים אֶת הַמוֹעֵד וְאֶכּוֹל מִמֶּנּוּ כְּעֶרֶב שֶׁבַת מִבְּעוֹד יוֹם. וְאִפִּילוֹ אוֹתָהּ אֶכִּילָה גּוֹפָא שֶׁאֶכּוֹל אֲדָם הַרְאוּשׁוֹן בְּאִיסוֹר, מִי יִתֵּן וְיַעֲזִירֵנִי הַשִּׁי"ת שֶׁאֲזַכֶּה פַּעַם אַחַת בְּחַיִּי לְהַכִּין עֲצָמִי לְמִצְוָה כְּפִי שֶׁאֲדָם הַרְאוּשׁוֹן הַכִּין עֲצָמוֹ בְּסִילוּדִין לְקַרְאֵת הָאֶכִּילָה מֵעֵץ הַדַּעַת, וְאִף עַל פִּי כֵּן כִּיּוֹן שֶׁהַקְּדִים אֶת הַמוֹעֵד לְאֶכּוֹל טְרַם שֶׁהַגִּיעָה הַעֵת, לֹא הוֹעִיל לוֹ מֵאוֹמָה לְהַצִּיל אֶת נַפְשׁוֹ, וְנִקְנְסָה עֲלָיו מִיתָה לוֹ וְלִזְרַעוֹ אַחֲרָיו עַד סוֹף כָּל הַדּוֹרוֹת, וְלֹא נִתְבַּטַּל הָעוֹנֵשׁ גַּם אַחֲרֵי שִׁישְׁבַּת כְּמִי גִיחּוֹן עַד צוֹאָרוֹ, וְהִיָּה שְׂרׁוּי בְּתַעֲנִית, וְהַעֲלָה זְרוּי תַּאֲנִים עַל בִּשְׂרוֹ מֵאָה וְשִׁלְשִׁים שָׁנָה (רֵאָה עִירוֹבִין יח, ב; וְזִה"ק בְּרֵאשִׁית נה, ב; פֶּרֶק דְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר, פֶּרֶק כ). וְסִיִּים זִקְה"ק לְאֲמוֹר בְּפִלְיָאָה, וְכִי אַתָּם כְּבָר מוֹכְנִים וּמוֹזְמִיִּים לְאֶכּוֹל תִּיכַף וּמִיד, עַכְתָּד"ק, וְאַחַר כֵּךְ נִתֵּן לוֹ מַעוֹת עֲבוּרִים.

לצערינו אנו נוכחים לראות כיום שישינם חסרי דעת אמת, כאשר קל שבקלים שלא שנה ולא למד ומימיו לא קיים אפילו מצוה אחת כראוי, עוסק במילי דחסידותא ומגבב חומרות על גבי חומרות אף שלא ראה מאבותיו כן, רק מפני ששמעו שצדיק פלוני היה נוהג כן, והוא מודקדק לומר ניגון מסוים מפני שכך נוהג צדיק אחר וכדומה. וכבר התריעו על זה רביה"ק הרבי ר' אלימלך זי"ע באגרת הקודש שנדפס בסוף ספה"ק נועם אלימלך, ובתשובה מהגאון בעל מראה יחזקאל זי"ע (שו"ת מראה יחזקאל, סימן קד, בענין דרך עבודת הצדיקים והחסידים), שמתוכן דבריהם שם מבואר היטב שאין זה עיקר החסידות אם לומר שיר השירים ובאיזה ניגון לומר וכדומה, אלא עניני עבודת ה' ויראת ה' שהוסיפו תלמידי הבעש"ט בתוספת מרובה על העיקר ומדריגות רמות שאין לנו כל מושג בהם. וזה היה כבר בימיהם לפני כמאתים שנה, ומה נעני אנן אבתריהו שיש כיום כאלו הסבורים להיות מתנהג בחסידות בדברים של הבל. ושמעתי פעם ממור"ח בזיוו"ר הגה"ק בעל עצי חיים זי"ע שהיה מלעיג על המתחסדים שעושים מהטפל עיקר, ואמר שהעם הארץ חסיד אצלו מוחלט שטבילת אנשים חמורה מטבילת נשים, ולבישת גארטיל חשובה מהנחת תפילין וכדומה.

ושורש הטעות נובע מכך שאין הולכים בהדרגה, כי כמו כשמתחילים ללמוד עם תינוק אי אפשר להתחיל מיד ללמוד עמו גמרא ותוספות, אלא קודם צריכים ללמדו צורת האותיות והנקודות

על פי האר"י או בכוונות על פי הרמ"ק, והשיבו זקה"ק בשאלה, האם קורה אצלך לפעמים שאתה אומר תיבה בתפילת שמונה עשרה ואיך מכוין את פירוש המילות. נתחווור פניו של האיש והשיב שאינו יכול להעיד כך על עצמו. נענה זקה"ק ואמר לו, אם כן הלא מימך עדיין לא התפללת ואיך תרצה כבר להתפלל על פי הכוונות. והוסיף אאמו"ר, שבדאי לא יתכן לכוין כוונות האר"י והרמ"ק לפני שמכוונים כראוי בפירוש המילות, כי קודם עליו לדעת מה הוא מתפלל לפני השי"ת.

ובן איתא בירושלמי (ברכות ב, ד) נתפלל ולא כוין לבו, אם יודע שהוא חוזר ומכוין את לבו יתפלל, ואם לאו אל יתפלל עיי"ש. וכתב המחבר בשולחן ערוך (אורח חיים, סימן צה, א) המתפלל צריך שיכוין בלבו פירוש המלות שמוציא בשפתיו וכו', וכך היו עושים חסידים ואנשי מעשה שהיו מתבודדים ומכוונין בתפילתם עד שהיו מגיעים להתפשטות הגשמות וכו' עיי"ש. אך כבר איתא בשולחן ערוך (שם סימן קא, א) המתפלל צריך שיכוין בכל הברכות, ואם אינו יכול לכוין בכלם לפחות יכוין באבות, אם לא כיוון באבות אף על פי שכיוון בכל השאר יחזור ויתפלל, וכתב על זה הרמ"א שם, והאינדא אין חזורין בשביל חסרון כוונה, שאף בחזרה קרוב הוא שלא יכוין, אם כן למה יחזור, עיי"ש. ואם כן מה מקום יש לנו לעסוק בדברים שהם מכבשונו של עולם לפני שאנו מקיימים את ההלכה הפשוטה בשולחן ערוך.

מספקת לכמה בני אדם, אז אסור לך להתענות.

*

וּנְרָאָה דמשום כך נכתבו עשרת הדברות בלשון יחיד, ללמדך שכל אחד צריך ללמוד ולקיים את התורה לפי שורש נשמתו וכפי יכולתו וכפי מה שמותר לו, ולא ינסה לקפוץ למדרגות שהם למעלה מיכולתו והשגתו, כי המטפס בסולם ומנסה לדלג כמה שליבות בפעם אחת עלול ליפול עד למטה. ועל זה פירשו צדיקים הכתוב (ויקרא כה, יז) ולא תונו איש את עמיתו, שהמתנהג לפנים משורת הדין צריך שלא יאנה גם את עצמו, [שהאות ע' מתחלפת באות א', וכמו נאמר את אמיתו]. וזה פירושו (משל"ג, ו) בכל דרכיך דעהו, היינו כפי הדרך שאתה מסוגל לסובלו ולא יותר.

לֹא כמו הטעות שנתפשטה בימינו ללמד קבלה לכל דורש. הגם שצריכים ללמד תורה לכל אחד ואחד, ועל ידי לימוד הקבלה אפשר להגיע לידיעת ה', מכל מקום לאנשים פשוטים די להם בהכרת ה' שתבוא להם מאמירת ושינון י"ג העיקרים, שיתבוננו היטב בכל אני מאמין ויידעו שהוא אחד ואין שני להמשיל לו להתבירה, ולא ידרשו במופלא מהם. כי כל מי שיודע להבחין בין טעמו של מרק לטעמו של מרקחת אתרוג ויודע שיש אשה בשם רחל ולא, אסור לו ללמוד בספר פרי עץ חיים.

והגם שאני נמנה על זרעו אחריו של זק"ק בעל עמרת צבי מזידיטשוב

וכו', כך גם בנוגע לתורת הנסתר, שבתחילה צריכים ללמוד היטב את חלק הנגלה שבתורה ורק אחר כך מותר לו לעיין בחלקי התורה שלא נמסרו לכל, כי סוד ה' הוא רק ליראיו.

וּבֵן הוא גם בנוגע לקיום המצוות, שמתחילה אומרים לו דיין במה שאסרה תורה (ראה ירושלמי, גדרים מ, א), ואם הוא רוצה להוסיף על עצמו גדרים וסייגים עליו לשאול את עצמו, האם לא עברתי על איסור דרבנן, והאם אינני שוכח מבוראי להגע, ואיך אני נוהר מדברים בטלים, ואם הוא אכן נוהר בכל אלו אז מותר לו לידור גדר שיהיה לו סייג לפרישות.

אם כשאתה אוכל אתה מכויין כל מה שצריך לכויין, ואתה מונה כל כף שאתה מכניס לפיך כמו שאתה מודד סמי רפואה, ובסעודה שהנאתך הימנה אתה מקיים את דברי הראב"ד (הובא ביסוד התשובה לבינו יונה, ד"ה הרי לך) שהגדר הגדול המעולה המופלא מניעת המאכלות, ופירש רבינו יונה (שם) את דבריו, אל יעזוב לגמרי מלאכול בשר ולשתות יין, כי דיין מה שאסרה תורה, אך בעת מאכלו ועודנו תאב לאכול, יניח ממנו לכבוד הבורא מתאוותיו, ואל יאכל כפי תאוותו, ודרך זה ימנענו מחטוא ויזכרנו אהבת הבורא יותר מתענית אחד בשבוע וכו' עיי"ש - אז מותר לך גם להתענות. להגה"ק רבי עקיבא אייגר זי"ע שידע את כל התורה כולה היה מותר להתענות משבת לשבת למרות שהיה חולה, אבל אם לאחר התענית אתה אוכל כוולל וסובא סעודה שהיתה

אחר היה לומד תחת הקרח היה גם הוא מבין מה שהבין העמרת צבי, אבל בלי ספק שהיה מבין יותר ממה שמבינים אנשים אחרים. אך מכל מקום זה ברור שאי אפשר שיהיה בעל תאוה וגם ילמד קבלה, וכן קיבלתי מצדיקים שקודם יש ללמוד את כל התורה כולה ורק אחר כך יכול ללמוד ספרי קבלה.

*

בן ראו אצל כל צדיקי אמת שהיו הולכים בהדרגה, והיו צדיקים שלגודל ענוותנותם לא רצו ללבוש בגדי לבן כמנהג הצדיקים בימים ההם (עין באר היטב, או"ח סימן רסב סק"ה, בשם האר"י ז"ל, שער הכוונות, ענין החיצת פניו דיו ורגליו, ד"ה ודע כי אין, וד"ה ומספר; ועוד), וכמו הרה"ק רבי שלום מבעלזא זי"ע, וכמוהו נהגו אחריו הרבה מצדיקי פולין, וזקה"ק הישמח משה זי"ע היה לובש בגדי לבן ובשבת קודש היתה גם הכיפה שעל השטריימל לבנה, אבל בנו הייטב לב זי"ע כבר לא נהג כמותו. כי ענין לכיפת בגדי לבן הוא על דרך הכתוב (קהלת ט, ח) ככל עת יהיו בגדיך לבנים (עין שבת קנ"ג,

ספר האינדרא וכן הדליק שם נר להאיר את החשיכה, וכה עסק בסודות התורה כל לילות החורף. ועל זה אמר זקה"ק העטרת צבי, שלעמוד על כוונות רבי שמעון בר יוחאי הוא יכול רק כשהוא נמצא תחת הקרח. כששמע זאת זקה"ק מצאנו, אמר: הרבי ר' הערש'לע אמר שלעמוד על כוונות רבי שמעון בר יוחאי הוא יכול רק כשהוא נמצא תחת הקרח, ווי איז מיר, כוונות רבי שמעון בר יוחאי... עכדה"ק. (מתוך שפע חיים, דרשות חומש רש"י, תשד"מ, פרישת בשלח, ועוד).

זי"ע, שידוע שסבר שכל אחד יכול לעסוק בתורת הקבלה, מכל מקום חיבר את הספה"ק 'סור מרע ועשה טוב' (זקה"ק מוהרצ"א מדינוב זי"ע בעל בני יששכר הוסיף עליו הוספות) שם הוא מברר ומורה מי ראוי ללמוד את תורת הקבלה, ומונה שם הרבה תנאים ואזהרות שחובה על האדם להזהר בהם מרם יקרב לעסוק בנסתרות, ולא כל הרוצה ליטול את השם יבוא ויטול עיי"ש.

והוא העמרת צבי זי"ע בעצמו היה לומד זוהר הקדוש בשבתו בתוך הקרח דתבר גזיזא דברדא, ואמר שאז הוא יכול לעמוד על כוונת רשב"י בזוהר הקדוש. וזקה"ק מצאנו זי"ע היה מפליא דברים אלו, לא על מה שישב תחת הקרח בלילות החורף היה מתפלא, וגם לא על שלא כבה נרו, אלא על מה שאמר שאז הוא יכול לעמוד על כוונת רשב"י.^(א) אינני מתכוין לומר שאם אדם

^(א) מעשה שהיה כך היה: פעם נסע יהודי אחד במרכבתו בלילה בעיר זידיטשוב, וכשעבר על יד הנהר הבחין בנר דולק על גבי הנהר שהיה קפוא מהקור העז ששרר אז. הוא תמה מי הדליק שם נר בלילה כזה ששורר קור וכפור גדול, אולם הוא המשיך בנסיעתו. כששב מדרכו ועבר שוב באותו מקום וראה את הנר עדיין דולק, לא היה בו עוד כח המעצור והחליט שהוא מוכרח לראות את הנעשה. הוא הלביש עצמו עם טילופ וירד ממרכבתו והשתומם לראות שם את זקה"ק העטרת צבי עומד בתוך הקרח. זה היה דרכו של זקה"ק, שהיה בא בלילות החורף לנהר וחצב עם קרדום חור בתוך הקרח וירד אל תוך הנהר עד צווארו, והקרח שימש לו כשולחן שעליו הניח את

והנה הגם שבודאי צריך כל אדם להשתוקק לזכות לבוא למדרית הצדיקים הקדושים, וכמו שכתב בתנא דבי אליהו רבה (פרק כה) שכל אחד ואחד מישראל חייב לומר מתי יגיעו מעשי למעשה אבותי אברהם יצחק ויעקב, מכל מקום אין הכוונה שמיד יעשה כמעשיהם (ויכנה כמה ויצוק עליה שמן), אלא שילך מן הקל אל החמור עד שיגיע למקום שידו מגעת. וזו היא הדרך הנכונה לאדם שיתאוה מתי יזכה גם הוא שיהיה ראוי לעשות כמעשה אבותיו, ויבקש מהשי"ת שיזכהו לעשות תשובה וכופף את יצרנו להשתעבד לך, כי אתה ה' כל יכול וברצונך אוכל גם אני השפל להגיע למעשה אבותי.

*

זה שאמר הכתוב, שחורה אני ונאווה, ובמדרש (שיר השירים רבה א, לד) שחורה אני כמעשי ונאווה כמעשה אבותי, ורצ"ל שמתאונן על אחיות החבל בשני ראשים, שמצד אחד הושחרו פני מעבירות ומצד שני אני מתהדר לעשות כמעשה אבותי, ובשעה אשר בנות ירושלים באהלי קדר, הם מתהדרים להיות ביריעות שלמה, ואינם בחרים בדרך הממוצע הבינוני שמתאים להם, אלא רוצים להיות רשע וצדיק גם יחד, וכבר היה מעשה בתלמיד חכם אחד שהיה לובש גלימא דרבנן לחצאין והיה לשחוק בעיני הבריות.

ואת זה צריכים לשוב ולשנן שלא כל מה שהיה מותר לאבותינו הקדושים מותר גם לנו. אבי הקדוש זי"ע

(א), וזה ראוי רק למי שהוא טהור ויודע שלא חטא מימיו (עיין שו"ת פנים מאירות, ח"ב סימן קנב).

ורק בראש השנה וביום הכיפורים נוהגים ללבוש קיטל לבן (ראה ירושלמי, ראש השנה א, ג; טור אור"ח הלכות ר"ה סימן תקפא; שו"ע אור"ח הלכות יום הכיפורים סימן תרי, ד) כדי להזכיר יום המיתה ולעורר לתשובה (עיי"ש בב"ח וברמ"א).

וכן בפסח, הגם שהוא יום שמחה מכל מקום לובשים קיטל (עיין מגן אברהם וט"ו, שו"ע אור"ח חיים סימן תעב, ד), להורות על הגם שאירע לנו אז, שמתחילה עובדי עבודה זרה היו אבותינו ועבשיו קרבנו המקום לעבודתו (ראה פסחים קטז, א), וברגע אחד הוציאנו ה' אלקינו משם והעלנו למדרית שראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל בן בוזי (זוה"ק פרשת בשלח דף סד, ב; מכילתא, פרשת בשלח ג), ולא בכך יומא מיתרחיש גם כזה, שעל אף שאין השכינה שורה אלא על חכם גיבור ועשיר ובעל קומה (שבת צב, א), מכל מקום בצאת ישראל ממצרים לקחנו השי"ת גוי מקרב גוי, שהיו הללו עובדי עבודה זרה והללו עובדי עבודה זרה (ילקוט שמעוני, בשלח, רמז רלד; שמות רבה כא, ז), והעלה אותנו בין רגע מבירא עמיקתא לאיגרא רמא, וכבר כתב זקה"ק זי"ע בדברי חיים (פרשת בשלח) שכל זה היה שלא כדרך הטבע עיי"ש. וככל זאת בכל המקומות שהייתי לא לבשו כולם קיטל כליל פסח, רק ראש המסובין שהיה יושב מיסב במוטה, כמו שנוהגים כשאומרים 'ורחץ' שרק העורך את הסדר נוטל את ידיו.

אין זה שוה לכל, כי המים מתחממים ממנה והחמאה נמסה והפירות מצטמקים מחומה, כך גם בדרכי ה' לא מה שטוב לזה טוב גם לשני, והראיה שאני רואה שהשמש צדקה ומרפא בכנפיה (מלאכי ג, ב) היא ששזפתני.

וממשיך ומתאונן, שמוני נומרה את הכרמים, מינו אותי לפמרון שאני יהא משגיח על אחרים שיתנהגו כראוי, ורציתי להתנהג כמו שאחרים מתנהגים, אבל שבתי וניחמתי למה עשיתי כן, למה לא פניתי לחדרי במקום שאין איש לבכות ולשוב על העבירות שבדי, שהלא איך אלך ואשגיח על אחרים בשעה אשר ברמי שלי לא נפרתי. וזה היפך ממה שנהוג כיום שכל אחד רוצה להיות מרכיץ תורה ומוסר לרבים, ומי שבארץ ישראל דואג לזכות את בני חוץ לארץ, ובחוץ לארץ דואגים רק לתקן את חטאייהם של בני ארץ ישראל, והוא בעצמו איננו לומד כלום ואינו מתנהג כדבעי, וזה ממדוי דורנו.

*

את זאת רמז הלל במה שהיה כורך מצה ומרור ואוכל ביחד לקיים מה שנאמר על מצות ומרורים יאכלוהו (פסחים קפו, א; הגדה של פסח), שלגודל ענוותנותו חשב שאין הוא ראוי להיות נשיא הדור, כיון שהנשיא צריך להיות בקי בכל חדרי תורה ועניו וחכם, והוא אין בו מכל המדות הללו כלום, והיה מדמה עצמו לבני ישראל בהיותם במצרים שהיו עובדי עבודה זרה ויחד עם זה ותעל שועתם אל האלקים מן העבודה

היה תלמידם של זקניו הקדושים הדברי חיים זי"ע והייטב לב זי"ע וקיבל מהם היתר הוראה, לו היה מותר לנהוג כן, אבל מהיכא תיתי שגם אני אתנהג בכל כמותו. ואכן בצאנו היה ידוע שאפילו בניו אחריו לא נהגו כמותו וזלת בפסקי הלכה, וכגון בנוגע לאמירת תחנון במנחה, שזקה"ק מצאנו זי"ע היה אומר גם בשעה מאוחרת, ולא נהגו כמותו, ואפילו זקה"ק מגארליץ זי"ע שהיה אוהו במנהגי אביו הקדוש יותר מכל אחיו מכל מקום לא היה נוהג בכל דבר כן, וכן אאמור"ר זי"ע לא נהג בכל דבר כאביו הקדוש. שהיו אומרים שחורה אני, ונאוה במעשה אבותי, שרק להם יאתה לעשות מעשים אלו ולא לנו. ובעוונותינו הרבים נתקיים בנו (שבת קלח, ב) עתידה תורה שתשתכח מישראל, וכל אחד רוצה להיות 'פרום' עד קצה האחרון לעשות ככל מעשי הצדיקים אשר גבהו דרכיהם למאד, וזה נחשב לתלמיד חכם.

ואמר הכתוב, משכני אחריד, ורק אחר כך נרוצה, היינו להתנהג כראוי במילי דחסידותא. רק כאשר הביאני המלך חדריו, כמו זקה"ק בעל בני יששכר זי"ע שאמר פעם לפני קידוש, עכשיו אני רואה בראיה ברורה עד היכל לבנת הספיר, אוי נגילה ונשמחה בך. ולא שיעשה 'קאזעליק' על השולחן וירקד כמו חיה ויחשוב שזה ממידת חסידות. רק כאשר נזכיר דודיד, אז יוכל להיות גם מיין, להעיד על כוסי בתוך שמחתי.

ועל זה אמר, אל תראוני שאני שחרחרת ששזפתני השמש, כי השמש מטבעה מאירה ומחממת, אבל

ועבר עליו בכל יראה וכל ימצא ואסרוהו בכל שהוא ואינו מתבטל כלל, וחומרות כאלו לא נמצאו בכל האיסורין שבתורה וכו', כי חמץ בפסח רמז ליצר הרע והוא שאור שבעיסה, ולכן כלה גרש יגרש אותו האדם מעליו ויחפש עליו בכל מחבואות מחשבותיו ואפילו כל שהוא לא במיל, עיי"ש. ואשר על כן רק אחרי שמשביתים את החמץ לגמרי אז אפשר לקיים המצוה (שמות יב, טו) שבעת ימים מצות תאכלו.

*

על זה באה לנו המצוה (ויקרא כג, טו-טז) וספרתם לכם ממחרת השבת מיום הביאתכם את עומר התנופה שבע שבתות תמימות תהייתה, עד ממחרת השבת השביעית תספרו חמשים יום. ובחוק יעקב (סימן תפ"ט ס"ק יא) מתרעם על מה שהדפיסו נוסח הספירה על פי הסוד וכוונת הספירות, כאילו כל הרוצה ליטול את השם יבוא ויטול, וכבוד אלקים הסתר דבר, עיי"ש.

אך איתא מתלמידי הבעש"ט הקדושים זי"ע (עיין תניא, אגרת הקודש פרק טו; ועוד) שהספירות רומזות למידות שעובדים בהם את ה', וצריך לתקן ולשוב בתשובה על מה שחטא מענין אותה מידה. כגון ספירת חסד מורה על עשיית חסד, ויתקן את אשר חטא במידה זו, כגון שנתן צדקה בפרהסיא והלבין פני המקבל, או שמיעט בגמילות חסדים. ובמידת נצח לנצח ליצרו וכו'. ואז כאשר בפסח הוא מבער את החמץ הרומז ליצר הרע, ובמשך ימי הספירה הוא מתקן

(שמות ב, כג), ולמה לא השליכו את העבודה זרה מידיהם בשעה שצעקו אל האלקים מקושי השעבוד, אלא שהם עצמם לא רצו לעשות תשובה ורק היו צועקים על אחרים שהם יתקנו את מעשיהם.

והיה כורך את המצה שרומזת לקיום המצוות עם המרור שרומז לעבירות, להורות שזה היה עיקר החורבן במצרים שהיו אווזים החבל בשתי ראשים, שרצו להיות גם עובדי עבודה זרה וגם מזכי הרבים. וציוה אותם הקב"ה (שמות יב, כא) משכו וקחו לכם צאן למשפחותיכם, ודרשו חז"ל (מכילתא, מסכתא דפסחא פרשה יא; שמות רבה טו, ב) משכו ידיכם מעבודה זרה, והוא תמוה שאם יסכימו לשחוט את השה שהיו עובדים לו למה צריך עוד להזהירם שימשכו את ידיהם מעבודה זרה, אלא שכך היו פני אותו הדור שעבדו ליוצרים וליצרים כאחת, ואותו אדם היה גם צדיק וגם משומד, והמצה ומרור היו כרוכים זה בזה כאחד.

ולכן נצטוינו להשבית את החמץ בכל יראה וכל ימצא קודם אכילת הפסח, דהנה החמץ רומז ליצר הרע (זה"ק, פרשת ויחי, דף רכו, ב; ועיין בני יששכר, מאמרי ניסן, מאמר ד, טיול בפרדס, דרוש ו; ועוד), והארץ בזה בשו"ת הרדב"ז (חלק ג, סימן תקנו [תתקעו]) שזה הוא טעם הדבר שנשתנה איסור חמץ בפסח מכל איסורין שבתורה, שהחמירה עליו תורה להצריכו בדיקה ושרוף וכלה וגם ביטול, והוסיפו חכמים להצריכו בדיקה בחורין ובסדקין ולחפש אחריו ולשרש אותו מכל גבוליו,

היה אחר נוהג במעשה אבותי היה ראוי שבו יבוזו לו וירוקו בפניו, אבל אני לפי מה שאני מוטב שאחקה לכל הפחות את מעשה אבותי. באהלי קדר, שאף על פי שאני עושה מעשי קדר מכל מקום סבור אני לעשות פעולה טובה כיריעות שלמה.

ובן פירשו בספרים הקדושים (ראה ישמח משה, פרשת וישלח, ד"ה קטנתי, בשם רבה"ק מלובלין ז"ע; אור לשמים, פרשת צו, ד"ה וכל מנחה בלולה) וזקה"ק מצאנו ז"ע, הכתוב (ההלים כב, כה) כי לא בזה ולא שקץ ענות עני, שאף שהוא באמת עני ואין לו במה להתנאות אף על פי כן מחשיב השי"ת גם שפלות כזו, כי מה יעשו אלו שלא לימדו אותם את דרכי ה' וסבורים בכל מה שעושים שבוה המה בוקעים רקיעים.

אל תראוני שאני שחרחורת, כי מפני שאני נראית כך לכן ששופתני השמש, שעשיתי דבר שפל והבל ונתכוונתי לשם שמים כי סברתי שבוה תלוי כל היהדות, וכל אחד עובר את ה' לפי דעתו ושכלו, וכמו שהאב והאם נהנים לראות את בנם הקטן איך שמתעטף במטפחת ורוצה לחקות את אביו כשמתעטף במלית, כך גם הקב"ה האוהב עמו ישראל שש ומתפאר לראות איך שנחותי דגא מישראל רוצים לעשות איזה מעשה טוב מעניני יהדות, והשכינה הקדושה יש לה תענוג גדול מזה.

ואנו מבקשים, משכני, כי אחריד נרוצה. וזו היא כוונתינו, הביאני

והולך מאשר חטא על הנפש ומיטיב דרכיו, אז כשמגיע חג השבועות הוא יכול להיות ניעור כל הלילה לעסוק באמירת תיקון ליל שבועות, ולקבל את התורה בקולות וברקים כמו זקה"ק הדברי חיים ז"ע. וכן איתא בספרים הקדושים שמי שמתנהג בקדושה ובטהרה בימי הספירה, זוכה לשמוע את עשרת הדברות מהשי"ת כמו במעמד הר סיני.

ומי שמתנהג כך, לו מותר לומר בספירת העומר גם מה שמיוסד על דרך הקבלה. מה שאין כן מי שהכל בעיניו רק ספירת ימים בעלמא, בוודאי צדקו דברי החק יעקב, שהוא לא יעסוק בנסתרות.

*

עוד נראה לומר באופן אחר למה באמת אין נוהגים כן, דלפעמים צריכים לילך אחר כוונת העשיה, שהאדם בראתו את שפל מצבו הוא חושב לעצמו וכי אתנהג כמו גוי ח"ו ולא אעשה מאומה, מוטב שלכל הפחות אעשה דבר טוב זה מאשר כלום, וחושב שאם אין הוא שומר שבת כהלכתה לכל הפחות יאכל מאכלי שבת, ובשבועות יאכל קרעפליך, והוא סבור שכלבישת גארטיל הוא כבר הופך להיות חסיד ושזהו דרך הבעש"ט, והוא מהדר למבול במקוה בהתלהבות וכדומה, נמצא שקלקלתן תקנתן.

וזה שאמר, שחורה אני במעשי, מפני שעונותי עברו ראשי וכולי חייב, לכן ונאוה אני במעשה אבותי, שאלמלי

כהלכתו, שאנו לא היינו אלא כסדרנים בעלמא ואנחנו לא נדע מה נעשה, אבל אנו מבקשים, כאשר זכינו לסדר אותו בן נוכה לעשותו עם כל הכוונות ונפעל בשמים את כל הפעולות שהשי"ת רוצה שיפעלו אלו המעשים.

זך שוכן מעונה קומם קהל עדת מי מנה, והגביהם מעמקי שאול, בקרוב נהל נמעי בנה פדוים לציון ברינה, ולא כאשר הוא עכשיו שציון במר תבכה בראותה איך הושחרו פני בניה לאחר אלף תשע מאות וארבעה עשר שנים בגלות, אלא שציון תהיה כבר ברינה ותשמח ותתפאר בנו, ונוכה לשוב בתשובה שלימה כמו בעשרת ימי תשובה, ואפשר שכעת חשוב יותר כיון דהוי זמן קבלת התורה.

ויעזור השי"ת ויקבל את מעשינו הטובים, ויפתח לנו את שערי הרחמים והרחון שנפתחים בפסח, ויושפע לבני ישראל בני חיי ומוזוני ריחי, ויהי החודש הזה סוף וקץ לכל צרותינו תחילה וראש לפדיון נפשינו וניגאל בגאולת עולם בב"א.

המלך חדריו, שכאשר יבוא המלך המשיח אז נגילה ונשמחה כך, שאז נכיר לראות איזה שמחה גרמנו בעולמות העליונים במעשינו הפעוטים, עד שהיה השי"ת קורא לפמליא של מעלה ומשתבח בפניהם איך שבניו בדעתם הפעוטה עורכים לפניו סדר כזה ורוצים לעשות נחת רוח לפניו, ואומר השי"ת ישראל אשר כך אתפאר.

ולכן תקנו שהבן שואל מה נשתנה ואביו עונה לו עבדים היינו וכו', להראות שכמו שהאב שואב מלא חפנים נחת מהקשויות ששואל בנו על השינויים שמבחין בהם כליל הסדר למרות שהאב יודע שכך לימדוהו בחידר, כך גם אבינו שבשמים מקבל נחת רוח ממעשינו הגם דומרא נינהו, והגם שאני רק מחקים מה שראינו מאחרים, ואפילו שאנו מקשים קושיות על השי"ת מכל מקום אין הוא מתרעם עלינו אלא הוא דן אותנו לכף זכות שמאריכות הגלות בא לנו כל זאת, ואנו מצפים לישועת ה' שאז יהיה נגילה ונשמחה כך.

*

יעזור השי"ת, כפי שאנו אומרים בהגדה, חסל 'סידור' פסח

בשולחן הטהור ליל ש"ק חול המועד פסח תשנ"ג

אחת הייתי מהלך בדרך ונכנסתי לחורבה אחת מחורבות ירושלים להתפלל, בא אליהו זכור לטוב ושמר לי על הפתח וכו', ואמר לי בני מה קול

בשיר השירים (ו, יא) אני לדודי ועלי תשוקתו.

נראה לפרש על פי דברי הגמרא (ברכות ג, א) תניא אמר רבי יוסי פעם

הדור חשוך ומגושם והלכבות אטומים, ואין מי שיתעורר מעצמו לעורר אתערותא דלעילא, אז נכמרים רחמי השכינה הקדושה על בניה, ואומרת מעצמה אוי להם לבנים שגלו מעל שולחן אביהם, ואז מתמלאים לבות בני ישראל תשוקה וגעגועים ואומרים יהא שמיה רבה מבורך וכו'.

זה פירושו, אני לדודי, כאשר בזמן הזה איש ישראל מתעורר וקופץ ממימתו מרוב שלבו מתלהט ונמס להקב"ה, וצועק "באשעפער העלף" ואומר יהא שמיה רבה מבורך, סימן הוא שבאותה שעה, ועלי תשוקתו, שהשי"ת נתמלא אז געגועים אלינו, ומכח זה באה אלינו האתערותא דלתתא.

יעזור השי"ת כאשר שמענו כן עוד נחזה, הראנו נא את חסדיך וישעך תתן לנו קומה עזרתה לנו, ותערה עלינו רוח קדשך ממרום לשוב אליך בלב שלם, וניגאל בגאולת עולם בב"א.

שמעת בחורבה זו, ואמרת לו שמעתי בת קול שמנהמת כיונה ואומרת, אוי לבנים שבעונותיהם החרבתי את ביתי ושרפתי את היכלי והגליתים לבין האומות, ואמר לי, חייך וחיי ראשך לא שעה זו בלבד אומרת כך אלא בכל יום ויום שלש פעמים אומרת כך, ולא זו בלבד אלא בשעה שישראל נכנסין לבתי כנסיות ולבתי מדרשות ועונין יהא שמיה הגדול מבורך, הקב"ה מנענע ראשו ואומר אשרי המלך שמקלסין אותו בביתו כך, מה לו לאב שהגלה את בניו ואוי להם לבנים שגלו מעל שולחן אביהם. ע"כ.

הענין הוא, דיש שהאתערותא דלעילא מתעוררת מכח אתערותא דלתתא והוא המעולה (עין ט"ז או"ח סימן א, ב), כגון כשישראל עונין יהא שמיה הגדול מבורך, שאז נתעורר עת רצון למעלה שיאמר הקב"ה אוי להם לבנים שגלו מעל שולחן אביהם. אולם כאשר

בשולחן הטהור יום ש"ק חול המועד פסח תשמ"ג

זה שאמר הכתוב, מתחילה צריך להיות משכני אחריו נרוצה, אבל לאחר שכבר הביאני המלך חדריו וזכינו לטעום מנועים צוף אמרתו, אז נגילה ונשמחה כך מרצוננו הטוב.

יעזור השי"ת שנוכה לעבוד את ה' באמת ובאהבה וניגאל בגאולת עולם בב"א.

בשיר השירים (א, ד) משכני אחריו נרוצה הביאני המלך חדריו נגילה ונשמחה כך וגו'.

נראה לבאר, דהנה בתחילת עבודת האיש הישראלי צריך להיות עובד מיראה, דהיינו שמפני שמתירא מהקב"ה לכן הוא מקיים את מצוותיו, אולם לאחר שכבר נתקרב אל השי"ת במעשיו הטובים, אז הוא יכול כבר לעבוד את ה' גם מאהבה.

דברי תורה

מכ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק שליט"א

יציאת מצרים – יציאה ממיצר העצבות

מהרה"ק מראפשיץ זי"ע (זרע קודש, פרשת בא, ד"ה ומה שנאמר למען שיתו) דתיבת מצרים פותחת ומסיימת באות מ' ובאמצע אותיות 'יצר', ומבאר דאות מ' מבטאים בסתימת הפה, עיי"ש לדרכו. ויש לומר, דזה רומז על בחינת אבל אין לו פה (בבא בתרא טז, ב), כי קליפת מצרים היתה להביא את בני ישראל לבחינת אבלות ועצבות, ועל ידי זה נלכדו ברשת יצר הרע.

גם במצבים של הסתר פנים צריכים להתחזק בשמחה

בזה יבואר הגמרא (ברכות יג, א), תני בר קפרא כל הקורא לאברהם אברם עובר בעשה וכו' אלא מעתה הקורא ליעקב יעקב הכי נמי, שאני התם דהדר אהדריה קרא וכו'. ועמדו בזה (עיין סמיכת חכמים, שם; אור החיים הק', בראשית לה, י) למה אהדריה קרא השם יעקב ולא נעקר לגמרי ואין איסור לקוראו כך, מה שאין כן השם אברם שנעקר לגמרי, וכבר פירשנו בזה הרבה ועוד לאלוקי מילין בדרך רמז.

דחנה השם יעקב מורה על מדרגה שפלה, בבחינת כי קמן יעקב

קליפת מצרים להביא את ישראל לעצבות

כלל גדול לאדם החפץ לעשות חשבון נפשו ולידע אם הולך בדרך הישר ושהוא מלגיגו של מלך, או ח"ו סר מן הדרך הנכונה ומוחזק בשבי היצר הרע, שיבדוק עצמו עד כמה עבודתו היא בשמחה והתרוממות, דאם רואה שמקיים את מצוות ה' מתוך רוב שמחה ותענוג דקדושה וחש בהם נועם ומתיקות, יידע כי מבני היכלא קדישא הוא ושצועד בדרך המלך מלכו של עולם ית"ש. מה שאין כן אם רואה ומרגיש כי כל דרך התנהגותו בדרכי התורה והמצוות הם מתוך עצבות ומרה שחורה, ואינו מרגיש כלל סיפוק לנפשו, ועושה ומקיים המצוות כמי שכפאו שד מתוך הכרח כמצות אנשים מלומדה, אז צריך לחשוש שמא נלכד ברשת יצרו הרע, ויורו עצמו בקדושה וטהרה ובתשובה לה' עד אשר יזכה למדת השמחה.

וזאת היתה קליפת מצרים, להכניס את ישראל לעצבות ומרירות וליאוש מוחלט, דמצרים מלשון מיצר וצער. וביתר שאת יש לומר, על פי הידוע

בכח השמחה יכולים להתחזק בכל מצב

וביזון שכאמור זאת היתה קליפת מצרים, לכן מצנינו לפני רדת יעקב מצרימה נאמר (בראשית מו, ב-ד), ויאמר אלקים לישראל במראות הלילה ויאמר יעקב יעקב ויאמר הנני, ויאמר אנכי הא-ל אלקי אביך אל תירא מרדה מצרימה כי לגוי גדול אשימך שם, אנכי ארד עמך מצרימה ואנכי אעלך גם עלה.

כי יעקב אבינו היה ירא לנפשו לירד למצרים מפחד קליפת מצרים הארורה המכניסה עצבות ומרירות הנפש באדם, ולכן תיכף הקדים הקב"ה ויאמר יעקב יעקב, ראה נא קראתיך שוב בשם יעקב, וגם אחר שכבר נתנו לך השם ישראל, ובא להורות דגם כי קטן יעקב ודל ובשפל המצב, צריכים הם להתחזק באמונה ובשמחה כי לך ה' החסד. וכאשר יידע זאת כל אדם מישראל באמת ובתמים ויחזק בעצמו שבכל מצב שהוא צריך להיות שרוי בשמחה, אין לו מה לירא מרדה מצרימה. ועל ידי מדת השמחה יקויים אנכי ארד עמך מצרימה ואנכי אעלך גם עלה, כי הלא אין השכינה שורה אלא מתוך שמחה (שבת ל, ב), וכאשר יתחזק במדה זו יעלה בידם להכניע קליפת מצרים.

[מתוך ד"ק בעידן רעוא דרעזין
ש"ק פרשת בלק תשנ"ב]

*

קדושה מביאה לידי שמחה

ידוע מספרים הקדושים שהדרך לבוא לידי שמחה הוא על ידי זהירות

ודל, ואילו השם ישראל רומז לבחינה גבוהה ועל דרך הכתוב (בראשית לב, כט) כי שרית עם אלקים ועם אנשים ותוכל, והוא נומריקון 'ישר א-ל' (עבודת הקודש, חלק ג, פרק כז; מגלה עמוקות, פרשת במדבר, ד"ה ואופן הד' צדקתך), ומלשון שירה ושבתה. ושר של עשו אמר (בראשית, שם) לא יעקב יאמר עוד שמך כי אם ישראל יהיה שמך, כי הוא רצה לקבוע עד סוף כל הדורות דרך כשיהיו בני ישראל במדרגה גבוהה, הן ברוחניות כשיעלה בידם להתעלות בעבודת ה', והן בגשמיות כשלא יחסר להם כלום, אזי יהיו שרויים בשמחה, אבל כשיפלו ממדרגתם ויחסר להם צרכיהם, אזי יפלו לעצבות ויאוש ויאבדו את שמחתם ואת אמונתם בה'.

אבל הקב"ה אהרריה קרא השם יעקב, להורות לבני ישראל דגם כאשר ירדו ממדרגתם, וגם אם יבואו לידי חטא ח"ו, מכל מקום לא יאבדו התואר 'ישר א-ל', ותמיד ישירו וישוררו מתוך שמחה להשי"ת השולח יד לפושעים ואשר עד יום מותו תחכה לו ואם ישוב מיד תקבלו. ויורמו בכתוב (ישעיה מ, כז) למה תאמר יעקב ותדבר ישראל נסתרה דרכי מה' וגו', והנביא קא מתמה ושואל למה תאמר יעקב ותדבר ישראל, רצ"ל אמאי אהרריה קרא וקראו גם יעקב וגם ישראל. ומשני דלהורות נתן דאפילו כאשר נסתרה דרכי מה', היינו כאשר האדם מתרחק מהשי"ת מחמת חטאיו, או בשאר זמנים של הסתר פנים ח"ו, צריך גם להתחזק ולהיות שרוי בשמחה מתוך אמונה תמה בהשי"ת האוהב עמו ישראל, ולידע כי גם כי אלך בניא צלמות לא אירא כי אתה עמדי (תהלים כג, ד).

הרגשת שמחה, ודומה כעיניו תמיד שחסר לו, והוא זועף ורוגז על עצמו ועל חבריו ומשפחתו, ובעצמו אינו יודע למה. ורק כאשר יעשה תשובה ויתקרב אל ה' יזכה להרגיש שמחה בקרבו.

ואמר הכתוב, עבדו את ה', דאם רוצה אתה לבחון אם עבודתך מרוצה למקום, בדוק אם אתה בשמחה, דזה מורה שאתה בקרבת אלקים, שכן בצל א-ל אין שום דאגה ועצבות, דאם נמצא בבית אביו שבשמים אינו חסר מאום, דכלום חסר בבית המלך, ולכן יש לו הרגשת שמחה, ומקוים בו הכתוב (תהלים צו, יא) אור זרוע לצדיק ולישרי לב שמחה, דכיון שהוא צדיק בבחינת אמרו צדיק כי טוב, לכן הוא מלא שמחה, הוא שמח בכך שהוא יהודי ושמח במצוות ובלימוד התורה, ואינו מסוּח דעת משמחה זו אף רגע אחד, כי בתמידות בוער לבו בהתלהבות של שמחה להקב"ה.

אם טהרה חסרת מה קנית

לבן אמרו צדיקים, דהשמחה עצמה אינה מצוה אך היא מביאה לכל המצוות, ואילו העצבות לעצמה אינה עבירה אך מביאה לכל העבירות. והביאור בזה הוא שהשמחה מוכיחה על האדם שהוא בקדושה ובדביקות, ולכן היא מביאה אותו לקיום עוד מצוות, מה שאין כן אם הוא בעצבות שזה מורה על היותו פגום בחטאים רח"ל, ואם דעת חסרת מה קנית (ויקרא רבה א, ו), דעת מורה על טהרה (עין שבת לא, א), דאז הוא ככלי מנוקב שהכל נאכד ולא נשאר כלום.

במדת הקדושה, כי כשהאדם הוא במדרגת אמרו צדיק כי טוב (ישעיה ג, י), והיינו בבחינת צדיק דא נומר ברית (זוה"ק, פרשת לך, ח"א דף צד, א; שם, פרשת ויצא, ח"א דף קסב, א), הריהו רואה ומבין שהכל לטובה, ובכל מקרה ובכל מצב רואה רק את חלק הטוב, ולכן הוא שרוי בשמחה אמיתית, ברוגע ובשלות הנפש.

בן נרמו בכתוב (תהלים קיח, א) הודו לה' כי טוב, דאם האדם בבחינת טוב, אזי יכול להודות לה' תמיד, לפי שיודע ומשיג כי לעולם חסדו, שהכל חסד ורחמים, וזה מביאו לשמחה תמידית. ובענין זה פירשו צדיקים הכתוב (שם, טו) קול רנה וישועה באהלי צדיקים, דצדיקים הם תמיד מלאים שמחה ומרגנים שירות ותשבחות לבורא כל עולמים, ועל כל שיעשה להם הבורא כל עולמים המה בשמחה.

הזוכה לקרבת אלקים רואה תמיד את חלק הטוב

בזה יבואר הכתוב (תהלים ק, ב) עבדו את ה' בשמחה בואו לפניו ברננה, דלכאורה תמוה דהרי שמחה היא הרגשת הלב ומה שייך לצוות לאדם השרוי בצער שיהא שרוי בשמחה, והלא אין זה דבר התלוי בו. אך להאמור יבואר שפיר דזה תלוי באדם, דאם חסרה לו שמחת חיים והוא מלא דאגה ועצבות, זה מורה שהוא רחוק מהקב"ה ומהקדושה, וכיון שאינו מקיים שויתי הוי' לנגדי תמיד (תהלים טו, ה) בהכרח הוא רואה תמיד שם אלקים לנגד עיניו, ולכן ככל ענין מרגיש רק דין וצרה, ולא לחינם הוא בא לידי עצבות וחסרה לו

מנוקבא דתהומא רבא והגיעו לקדושה עליונה וזכו לגילוי שכינה, אזי ראו את היר הנדולה, גדולה רומז לחסד (וזה"ק, פרשת תצא, ח"ג דף רפג, א), אשר עשה ה' במצרים, היינו עוד במצרים גופא, לפי שאז נודע להם שכולו הטוב והמטיב, ושאר במצרים היה חסד א-ל כל היום.

בדעה ישרה מבינים שאף המרור הוא טובה מאת ה'

ענין זה יורמו במה שמקדימים אכילת מצה למרור, שכבר העירו בזה (צל"ח, פסחים קטז, ב ועוד) דהלל המרור הוא זכר למה שנאמר (שמות א, יד) וימררו את חייהם, שהיה עוד קודם הנאמר (שם יב, לט) ויאפו את הבצק אשר הוציאו וגו', שלזכר זה אוכלים מצות. דהנה המרור רומז למרירות ועצבות, וזהו סימן שאינו הולך בדרך ה' כמאמר הכתוב (ירמיה ב, יט) כי רע עזבך את ה' אלקיך, והיינו דמה שנדמה בעיניך שרע ומר, הוא משום עזבך את ה', דאם לא היית מתרחק מה' ולא פוגם, לא היית רואה שום רע אלא שהכל לטובה, ורק כיון שהמאת ופגמת הנך כעיוור וחסר דעה שאינו רואה ואינו מרגיש מאומה.

ולפיכך כשיצאו מערות הארץ של מצרים ומנוקבא דתהומא רבא לקדושה עילאה, אזי ממילא נפקחו עיניהם לראות שהכל לטובה. ולכן מקדימים אכילת מצה, להראות שלאחר המצה שהיא זכר לחירות שיצאו ממצרים, אזי הבינו דגם מה שהיה נראה בעיניהם כמרור אינו רע ומר אלא הכל מחסדי ה' ורחמיו.

וזהו שביקש המשורר אלוקי דוד המלך ע"ה בפרק התשובה (תהלים נא, יג-יד) אל תשליכנו מלפניך ורוח קדשך אל תקח ממני, השיבה לי ששון ישעך ורוח נדיבה תסמכני. דהסימן לכך שנתקיים באדם אל תשליכני מלפניך ורוח קדשך אל תקח ממני, הוא כאשר מקויים בו השיבה לי ששון ישעך, דעל ידי שמרגיש שמחת חיים וסיפוק ידוע שיש לו נקודת קדושה. וכן כל אדם הרוצה לידע היכן הוא אוחז בעולם ומה מצבו בעבודת ה', יברוק בשיש לו איזה מחסור וקושי, או כשאין הולך לו כל כך כשורה, דאם לא נפגם אצלו השמחה והבטחון אזי יש בו מדת הקדושה. ואפשר לרמוז בזה דתיבת 'רוח' בגימטריא חסד א-ל כל היום (תהלים נב, ג), כי על ידי שהאדם בבחינת רוח קדשך, והיינו שמרגיש תמיד את חסד ורחמי ה', ממילא יהא תמיד במצב של ששון ישעך.

בצאת ישראל ממצרים העצבות השיגו את חסדי ה'

בן ראו בארץ מצרים, שאנשיה היו שטופי זימה (שמות רבה א, יח), והיא היתה ערות הארץ, ודין גרמא שהיו תמיד בעצבות ובמרה שחורה, כי מצרים מלשון מיצר ודואג, דהא בהא תליא.

ולכן אחר שיצאו ישראל ממצרים כתיב (שמות יד, ל) ויושע ה' ביום ההוא את ישראל מיד מצרים וירא ישראל את היר הנדולה אשר עשה ה' במצרים. כי כל זמן שהיו ישראל שקועים בטומאת מצרים היה נרמה להם שהכל רע ומר, ובכו על ריבוי הצרות והיסורים אשר מנת חלקם, אך לאחר שיצאו מהזוהמא

בהלל הזקן שהיה בא בדרך ושמע קול צוחה בעיר אמר מוכבטח אני שאין זה בתוך ביתי ועליו הכתוב אומר (תהלים קיב, ו) משמועה רעה לא יירא נכון לבו בטוח בה'. והיינו שבגודל אמונתו ידע שהכל לטובה ואין לו מי לירא ושום סיבה לפחד. ולכן היה כורך מצה ומרור, לרמוז ששניהם אחד, וגם המרור הוא טובה גדולה ומחסדי הבורא כל עולמים.

ומתוך ד"ק בעידן רעוא דרעוין
ש"ק פרשת וארא תשס"ו

ואפשר שלכן מנהגנו לקחת בליל הסדר מרור שאינו מר כל כך, וכן איתא בשו"ת חכם צבי (סימן קיט), להורות דגם המרור אינו מר כאמת ואין בו שום מרירות, וכן גם במצרים לא היה שום רע, ורק מחמת שפלות מצבנו בגלות מצרים היה נדמה לנו כרעה.

לבן הלל היה כורך מצה ומרור ואוכל ביחד (פסחים קט, א), ובירושלמי (חלה, פרק א, הלכה א) איתא שהיה הלל הזקן, שכן מצינו (ברכות ס, א) מעשה

יעמדו על הברכה ידידינו הנכבדים שהרימו תרומתם קודש להדפסת הגליון

המחותנים, הרה"ח ר' **יצחק וירצברגר** הי"ו
ירושלים

והרה"ח ר' **נתן נטע יוספוביץ** הי"ו
קרית בעש"ט, פתח תקוה

לזכות בנו המו"מ בתויר"ש הבה"ח חיים דוד וירצברגר שיחי'
ובתו הכלה תחי' לרגל שמחת אירוסיהם במזל טוב
יזכו להקים בית נאמן בישראל ויעלה זיווגם יפ"ה יפ"ה, ולרוב נחת ואושר כה"י

נדיב לב מאנ"ש הי"ו
בברכת חג פסח כשר ושמה לכל אחינו בית ישראל
ולרפואת כל חולי ישראל

יה"ד מלפני ה' אלקינו אשר גאלנו וגאל את אבותינו ממצרים, כן יגיענו למועדים ולרגלים אחרים הבאים לקראתנו לשלום, שמחים בבנין עירך וששים בעבודתך, ונאכל שם מן הזבחים ומן הפסחים אשר יגיע דמם על קיר מזבחך לרצון ונודה לך שיר חדש על גאולתנו ועל פדות נפשנו

לעילוי נשמת

איש חי ורב פעלים טובים, עושה חסד וצדקות לרוב
הרב אברהם בן מיסה ז"ל דואני

נלב"ע במיטב שנותיו, באור ליום ח"י בניסן, ג' דהוהמ"פ תשע"ג – תנצב"ה
האזכרה אי"ה ביום ראשון ג' דחול המועד פסח
באולם 'מרכז החסד' רח' רבי טרפון 5, קרית צאנז נתניה. מנחה בשעה 6:30